

Remissvar

Datum 2023-03-31

Darienummer 2023-149

Remissvar avseende förslag till nytt bidragssystem för studieförbunden (dnr 22/00614)

Myndigheten för kulturanalys (Kulturanalys) har beretts möjligheten att lämna synpunkter på Folkbildningsrådets remiss "Förslag: statsbidrag till verksamhet i studieförbunden. Villkor och fördelning". Kulturanalys synpunkter på förslaget redovisas nedan.

Kulturanalys har i uppdrag att analysera och utvärdera effekterna av den genomförda kulturpolitiken i relation till de nationella kulturpolitiska målen. Kulturanalys väljer därför att i sitt remissvar kommentera de delar i Folkbildningsrådets förslag som har särskild bäring på de kulturpolitiska målen. Det innebär att myndigheten i första hand kommenterar de remissfrågor som avser kvalitetsbedömningsmodellen och avsnittet om verksamhetens kvaliteter.

Kulturanalys har i flera rapporter kunnat konstatera att studieförbunden spelar en central roll både i tillgängliggörandet av kultur i hela landet och för att göra det möjligt för invånarna att själva utöva kultur.¹ Myndighetens bedömning är därför att studieförbundens verksamhet bidragit till att uppnå det så kallade kultursyftet med statsbidraget till folkbildning, det vill säga att "bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet" (SFS 2015:218, §1). Utifrån de kulturpolitiska målen är det viktigt att studieförbunden även fortsatt kan spela denna roll, inte minst mot bakgrund av konsekvensanalysen i remisskrivelsen där det påpekas att "den väntade konsekvensen [av förslaget är] att studieförbundens verksamhet minskar" (s. 5).

Kvalitetsbedömningsmodellen: Vikten av en balanserad styrning

Kulturanalys förstår behovet av att göra förändringar i nuvarande bidragssystem för att i stället införa ett system som i högre utsträckning än tidigare grundas i kvalitetsbedömningar av studieförbundens verksamhet. Det föreslagna bidragssystemet skulle därmed komma att likna statliga bidragssystem inom

---

¹ Se t.ex. Myndigheten för kulturanalys (2019), *Kulturens geografi: En kartläggning av kulturutbud i landets kommuner* och Myndigheten för kulturanalys (2022), *Kulturanalys 2022: En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen*, s. 88-101.

kulturområdet i övrigt, vilket från de politiska beslutsfattarnas och statsförvaltningens perspektiv kan vara önskvärt. Samtidigt identifierar Kulturanalys vissa risker med den föreslagna förändringen, utifrån myndighetens utredning om den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten i den statliga bidragsgivningen.² Resultaten i denna utredning pekar mot betydelsen av att de bedömningskriterier som tillämpas i så hög utsträckning som möjligt utgår från verksamhetens interna perspektiv och inte från externa krav och kriterier. Överfört till studieförbundens kulturverksamhet menar Kulturanalys att det är viktigt att tydliggöra att krav på tillgänglighet, jämställdhets- och antidiskrimineringsperspektiv och beaktande av mänskliga rättigheter (s. 11 i förslaget) ska gälla studieförbunden som organisationer – dess anställda, medlemmar och deltagare. Däremot är det viktigt att dessa krav ställs och formuleras på ett sådant sätt att de inte blir till direkt styrning av innehållet i den kulturverksamhet som erbjuds. Inte minst kravet om att "[s]tudieförbunden ska motverka antidemokratisk verksamhet" (s. 11 i förslaget) är här potentiellt problematiskt utifrån ett innehållsperspektiv. Det gäller också det bedömningskriterium som avser "studieförbundens profil uttryckt i strategiska områden" (s. 25 i förslaget). Tillämpat i relation till studieförbundens kulturverksamhet är det viktigt att den efterfrågade profileringen inte ska behöva komma till uttryck i kulturellt och konstnärligt innehåll.

Kvalitetsbedömningsmodellen: Bedömarpanel och beslutsfattande

Utifrån ovanstående perspektiv blir sammansättningen av den föreslagna bedömarpanelen också avgörande. Av förslaget framgår inte tydligt huruvida det är en och samma bedömarpanel (s. 24 i förslaget) som tillämpas för samtliga ansökningar. Även om Kulturanalys förstår syftet med att inkludera olika typer av kompetenser ("folkbildning, kultur, forskning, utvärdering, samhälle", s. 24 i förslaget) i panelen vill myndigheten framhålla betydelsen av att det är kompetens inom folkbildning som bör dominera. Detta för att minska risken för tillämpning av externa krav och kriterier i relation till innehållet i studieförbundens kulturverksamhet. Det är också viktigt för att minska risken för att den nya modellen gynnar "dem som är bäst på att formulera underlagen" (s. 5 i remisskrivelsen) på bekostnad av dem som är bäst på att genomföra verksamheten. Därtill bör det tydliggöras om det är Folkbildningsrådets styrelse eller annan funktion inom rådet som fattar själva beslutet om treåriga bidragsandelar (s. 25 i förslaget).

Verksamhetens kvaliteter: Beskrivning av kulturliv

Kulturanalys menar att beskrivningen av kulturliv (s. 12 i förslaget) kan förtydligas i vissa delar. Det är exempelvis oklart vad formuleringen "[u]tgångspunkten är

---

² Myndigheten för kulturanalys (2021), *Så fri är konsten: Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten*.

kulturens egenvärde” egentligen innebär och därmed tillför. De två sista styckena skulle kunna sammanfattas i följande formulering: ”Studieförbunden stödjer både den lokala amatörkulturen och erbjuder möjlighet till kulturutövande och eget skapande med folkbildningens metoder. Verksamheten erbjuder också en rikstäckande arbetsmarknad för professionella kulturskapare”. Meningen om verksamhetens betydelse för kreativa näringar kan med fördel tas bort om inte denna betydelse konkret kan skrivas fram.

Beslut i detta ärende har fattats av Myndighetschef Mats Granér.
Utredare Jenny Johannisson har varit föredragande.

Mats Granér
Myndighetschef

Jenny Johannisson
Utredare